

Simone Atangana Bekono

Bron: Uittrekselbank NDBBiblion (gratis te raadplegen in de bibliotheek, voor bibliotheekleden ook thuis)

Confrontaties

In het kort

De zestienjarige gymnasium-scholiere Salomé zit een straf uit van een half jaar in een jeugddetentiecentrum. Ze kijkt terug op de gebeurtenissen die tot haar veroordeling leidden en op het leven in het gezin waarin ze is opgegroeid. Intussen moet ze zich staande houden tussen de andere meiden en tegenover de begeleidende therapeut die ze een racist vindt.

Uitgebreide samenvatting

Salomé (16 jaar) is de dochter van een Kameroense vader en een Nederlandse moeder. Samen met haar oudere zus Miriam groeit ze op in een Brabants dorp. Als ze acht jaar is, komt een broer van haar vader vanuit Kameroen bij hen logeren. Oom Honoré brengt zijn vrouw, tante Céleste, mee. Salomé's vader schaamt zich omdat hij met zijn gezin in een gewoon rijtjeshuis woont.

Honoré en Céleste blijven drie weken. Al die tijd is Céleste dagelijks bezig op hardhandige wijze Salomé's verwaarloosde kroeshaar te fatsoeneren. Salomé kent Céleste als een lieve, rustige prinses uit de verhalen, maar ze is een drukke, bazige vrouw. Ze noemt Salomé een speciaal meisje.

Als ze negen is, gaat ze met haar ouders en zus naar Kameroen op vakantie. Eerst vindt ze het er vreselijk, maar ze went en na drie weken wil ze het liefst daar blijven. Eenmaal thuis maakt ze van Kameroen een paradijs. Dat beeld wankelt als er een asielzoekerscentrum in het dorp komt. Sommige dorpsbewoners denken dat zij een asielzoeker is. Ze krijgt steeds meer te maken met racisme en heeft het daar erg moeilijk mee.

Haar vader vertelt haar altijd dat ze hard moet werken in plaats van reageren op racistische opmerkingen. Hij geeft haar een boksbal om zich op uit te leven en leert haar dat ze met de klap mee moet bewegen. Aan zijn eigen regel houdt hij zich niet. Hij slaat een keer de autoruiten van de buurman in toen die Salomé een 'klotenegerinnetje' noemde

Vanaf het moment dat ze naar het gymnasium gaat, gaat het bergafwaarts met het gezin. Miriam voelt zich de mindere en noemt Salomé een kakmadam. Salomé wordt vanaf de eerste dag gepest. Haar vader verliest zijn baan en blijkt kanker te hebben. Haar ouders hebben regelmatig ruzie over geld.

Salomé gaat spijbelen. Als ze wel op school is, wordt ze vreselijk gepest. Als reactie trapt ze fietsen in elkaar en gooit mobiele telefoons van anderen in het kanaal. Twee klasgenoten, Paul en Salvatore, verklikken haar bij haar ouders en ze belandt uiteindelijk bij jeugdzorg.

Tante Céleste gaat scheiden, volgens haar moeder omdat ze niet geschikt is voor huisvrouw. Met een nieuwe liefde vestigt Céleste zich in Barcelona.

Op een middag achtervolgen Salvatore en Paul Salomé, schelden haar uit, gooien haar in de sloot en vechten met haar. Eerst blijft ze passief zoals haar vader haar heeft geleerd. Maar dan wordt ze zo kwaad dat ze met een tak Paul in zijn oog slaat. De klap komt extra hard aan, omdat ze, zoals haar vader heeft geleerd, met de klap meebeweegt.

Ze krijgt een gevangenisstraf van zes maanden. Als ze in de penitentiaire inrichting arriveert, wordt ze gefouilleerd. Er wordt een foto van haar gemaakt, er worden vingerafdrukken genomen en haar urine wordt getest. Ze heeft het gevoel dat er twee Salomé's zijn: de Salomé die veroordeeld is en een Salomé die buiten in vrijheid kan doen wat ze wil.

De dagen worden gevuld met naar school gaan en therapie. In haar vrije tijd haalt Salomé het liefst positieve herinneringen op, maar die leiden altijd naar de gebeurtenis waarvoor ze hier zit. Ze onderzoekt hoe ze geworden is wie ze nu is. Ze leest veel en heeft last van gewelddadige dromen.

Met tegenzin ondergaat ze therapie bij Frits van Gestel. Hij heeft ooit meegedaan aan *Hello jungle*, een oud tv-programma. De deelnemers werden bij een Afrikaanse stam gedropt waar ze zonder enige achtergrondinformatie en zonder tolk met elkaar om moesten gaan. Het programma was een soort 'aapjes kijken'.

Onder de meisjes in de gevangenis, negen in totaal, heerst haat en nijd. Vaak vinden er vechtpartijen plaats, die de bewaarders met geweld beëindigen.

Salomé heeft alleen met Marissa contact. De band tussen hen tweeën wordt steeds hechter. Als Salomé de therapie weigert omdat ze Frits een racist vindt, moedigt Marissa haar aan wél te gaan, voor haar eigen bestwil. Ze praten veel met elkaar. Omdat Salomé moeite heeft met haar kroeshaar, brengt Marissa het in model.

Salomé's moeder komt regelmatig op bezoek en brengt dan boeken mee. Salomé verslindt ze en vergelijkt het leven en handelen van de romanpersonages met haar eigen leven en handelen. Haar vader komt nooit, haar zus Miriam een enkele keer. Wel voert ze regelmatig moeizame telefoongesprekken met hen. Miriam vertelt dat de buurtbewoners zich vijandig gedragen sinds Salomé vastzit en dat Paul een glazen oog heeft gekregen.

Céleste schrijft Salomé, maar die krijgt de Franstalige brieven niet. Niemand van het personeel spreekt Frans, dus ze kunnen de inhoud niet checken. Céleste wordt een rolmodel voor Salomé en ze wil haar graag opzoeken als ze weer vrijkomt.

Spijt heeft ze niet. Ze vraagt zich af wat voor nut haar daad heeft. Ook al is Paul gestraft, racisme blijft bestaan. Ze raakt in de put, ook omdat Marissa binnenkort naar huis gaat. Zelfs als Salomé naar de bibliotheek mag, vrolijkt haar dat niet op. Als ze weer thuis is, leest ze de brieven van tante Céleste. Zij schrijft dat wat er is gebeurd de schuld is van het koloniaal patriërchaat. Ze moedigt Salomé aan haar woede om te zetten in iets productiefs.

Vanaf het begin van haar straf heeft Salomé het gevoel de oude Salomé kwijt te zijn. Ze wil die terug, ze wil weer één worden. Ze wil iemand zijn, niet behandeld worden als een lid van een minderwaardige groep.

Ze gaat naar het huis van Paul die gezellig met zijn familie zitten te barbecueën. Daar zet ze de eerste stap als ze uit de struiken tevoorschijn komt en luid en duidelijk haar naam roept.

Onderwerpen

Salomé worstelt met haar identiteit. Is ze die slimme meid die allerlei mogelijkheden in het verschiet heeft of is ze dat meisje dat na een geweldsdelict in de gevangenis zit en misschien een minder rooskleurige toekomst tegemoet gaat?

Deze identiteitscrisis heeft te maken met het feit dat ze als donkergekleurd meisje in een witte maatschappij opgroeit. Ze ervaart veel racisme. Haar klasgenoten benaderen haar als lid van een groep die ze als minderwaardig beschouwen. Ze reageert met hard werken, want dat heeft haar vader haar geleerd.

Ze voelt ook een verscheurdheid door de twee culturen waaruit ze stamt. Als ze acht is, bezoekt ze met haar familie voor het eerst Kameroen. In het begin voelt ze zich er niet thuis, maar als ze vertrekt, vindt ze het moeilijk om het land achter te laten. Ze gaat Kameroen als het paradijs zien, maar dat wankelt na thuiskomst als er vluchtelingen in hun Brabantse dorp arriveren.

In de gevangenis leert ze dat ze noch met zwijgen, noch met geweld haar eigen persoonlijkheid zal ontwikkelen.

Als leidmotief keert 'Hard werken, niet zeuren', de lijfspreuk van haar vader, steeds terug. Salomé heeft er lang naar gehandeld, maar komt erachter dat dat niet genoeg is.

Ze heeft veel sombere gevoelens. Ze is angstig omdat dingen niet zijn zoals ze dacht. Ze is, als ze weer thuis is, bang haar oude belagers tegen te komen, zoals ze dat voor de gebeurtenissen ook was. Ze voelt zich eenzaam en een buitenstaander en verschanst zich steeds meer in die rol. Ze schaamt zich voor haar uiterlijk en voor wat er gebeurd is. Ze lijdt aan zelfhaat, maar heeft geen spijt van haar daad. Ze heeft het gevoel dat ze in een donkere put zit, net als haar ouders. Haar woede onderdrukt ze meestal.

De pestkoppen benaderen haar met geweld. Het loopt uit op een confrontatie waarin Salomé doorslaat. In de gevangenis gaan de meiden regelmatig door het lint en gebruiken de bewakers geweld om de orde te herstellen.

Salomé heeft gewelddadige dromen. Haar vader slaat zijn dochters soms en gebruikt geweld tegen een buurman als die racistische opmerkingen maakt tegen Salomé.

Salomé verwijst naar films en muziek, leest literatuur en allerlei mythen. Ze vergelijkt de verhalen die ze eruit oppikt met haar eigen leven. Was het onontkoombaar dat zij haar pestkoppen strafte, net zoals in de Griekse tragedies? Of is ze als de man uit *De vreemdeling* van Camus die geen reden heeft voor zijn moord? Ze lijkt op haar gewelddadige vader. Betekent dat dat haar bloedlijn besmet is, net zoals die van Agamemnon?

In de gevangenis wil Salomé naar huis, maar het thuis en de familie waarnaar ze verlangt, bestaan niet. Haar ouders hebben steeds onenigheid, haar vader is terminaal ziek, haar moeder heeft weinig tijd voor haar en haar zus ruziet met haar.

Titel en motto

Titel

De roman draait om verschillende confrontaties. De belangrijkste, de confrontatie tussen Salomé en haar belagers, wordt pas aan het einde beschreven.

De proloog beschrijft een confrontatie tussen schoolkinderen en een asielzoeker. Salomé's vader zoekt de confrontatie met de buurman op. In de gevangenis wordt Salomé met Frits geconfronteerd, een goedbedoelende doch racistische therapeut. In de zes maanden dat ze daar zit, wordt ze vooral met zichzelf geconfronteerd. Ook zus Miriam confronteert haar met haarzelf en met de gevolgen voor het gezin. Alle confrontaties hebben met racisme te maken.

Motto's

Het eerste motto *I am against all the major plots*, is van de Britse Deborah Levy (Zuid-Afrika, 1961) en komt uit haar roman *Hot Milk* (2017). 'Plot' is te vertalen als 'intrige' (de verwickelingen in een roman). Salomé vergelijkt haar eigen leven met levens in verhalen uit de literatuur en de mythologie.

'Plot' is ook als 'complot' te vertalen en kan op macroniveau verwijzen naar de samenzwering van een witte maatschappij die zwarte mensen uitsluit. Op microniveau verwijst het naar de twee jongens die Salomé naar het leven staan.

Het tweede motto komt uit een nummer van het Amerikaanse hiphopduo Outkast waarin een ik betoogt dat hij geen gangster is, maar wel als zodanig kan handelen. Zoiets gaat ook voor Salomé op: ze is geen crimineel, maar is door de omstandigheden toch tot gewelddadige handelingen gekomen.

Dit motto komt uit het nummer *Hootie Hoo*. Deze term wordt gebruikt als iedereen het feest moet verlaten. Salomé moest haar vrijheid inruilen voor gevangenschap.

Opbouw

De roman start met een proloog en valt daarna uiteen in twee gedeeltes. In het eerste deel zit Salomé in de penitentiaire inrichting. Deel twee begint als Salomé weer thuis is. Het tweede deel is erg kort vergeleken met het eerste. Beide delen zijn opgebouwd uit ongenummerde, naamloze fragmenten. Het zijn er 55 in deel een, vier in deel twee. De fragmenten zijn kort, het laatste is het langste.

In het eerste deel komen veel flashbacks voor. Meestal zijn ze duidelijk afgebakend. Soms springt Salomé snel op en neer tussen heden en verleden. Het perspectief ligt bij haar, zij is de ik-verteller.

Het eerste deel beslaat de zes maanden dat Salomé in de jeugdgevangenis zit, van 25 februari 2008 tot augustus 2009. Het tweede deel begint twee weken later en kijkt terug op die twee weken en speelt zich af op één dag.

Het gevecht waarvoor Salomé is veroordeeld, vond plaats op 18 oktober 2007. In verbrokkelde flashbacks wordt dat beschreven, zowel in het eerste als het tweede deel.

In oktober 2006 is haar vader ontslagen. Voor Salomé naar de gevangenis ging, kreeg hij te horen dat hij kanker heeft.

In de gevangenis gaan Salomé's gedachten vaak terug naar haar leven daarvoor.

De jeugdgevangenis is in een cirkel gebouwd, de gedetineerden noemen het de donut. Ruimtes waarin het verhaal zich afspeelt zijn de cel van Salomé, een gemeenschappelijke ruimte, een klaslokaal, de luchtplaats en het kantoor van Frits.

Salomé woont met haar familie in een rijtjeshuis in een Brabants dorp. Ze gaat in de stad naar het gymnasium, waar de familie sinds haar vergrijp ook de boodschappen doet omdat de dorpsbewoners zich vijandig opstellen.

Het gevecht waardoor Salomé in de gevangenis belandt, vindt plaats in de weilanden tussen stad en dorp. Op de laatste bladzijdes gaat ze naar het huis van haar aanvaller dat buiten het dorp ligt.

In Kameroen verblijft ze bij de familie van haar vader in een groot huis. Samen met hem bezoekt ze daar de markt.

Personages

Salomé Atabong (16) is intelligent en introvert. De beledigingen die ze naar haar hoofd krijgt, laat ze passief over zich heen komen. Tot het haar te veel wordt en ze geweld gebruikt. Ze worstelt met zichzelf en denkt in de jeugdgevangenis na over de gebeurtenissen en zichzelf. Therapeut Frits noemt haar onvoorspelbaar en explosief. Volgens tante Céleste is ze iemand die de dingen op haar eigen manier doet.

Ze ziet er jongensachtig uit en heeft twee littekens in haar gezicht. Haar huid is donker gekleurd en omdat ze niet heeft geleerd met haar afro-haar om te gaan, heeft ze meestal een verwaarloosd kapsel. Belangrijk voor haar is de tijd dat ze als achtjarige met haar familie naar Kameroen ging.

Haar vader komt uit Kameroen. Hij moedigt zijn dochters aan hard te werken en niet te zeuren. Hij is een rustige man, tot anderen over zijn grenzen gaan. Door een meningsverschil op zijn werk is hij ontslagen. Hij wordt ernstig ziek.

Miriam is de oudere zus van Salomé. Zij trekt haar eigen plan en gaat 's avonds stiekem op stap. Ze scheldt even hard terug als ze racistische opmerkingen naar haar hoofd krijgt. Ze neemt het Salomé kwalijk dat de dorpsbewoners hun nu met de nek aankijken. Om de thuissituatie te ontvluchten, kiest ze een studie uit waarvoor ze op kamers moet.

Salomé's moeder, een Nederlandse, witte vrouw, probeert de ruzies tussen haar dochters te sussen. Tussen haar en haar echtgenoot zijn veel spanningen.

Tante Céleste uit Kameroen scheidt van de broer van Salomé's vader en hertrouwt met een rijke Spanjaard. Ze heeft filosofie gestudeerd en zich verdiept in het kolonialisme en feminisme. Ze moedigt Salomé aan naar haar instinct te luisteren en haar woede in te zetten om iets te veranderen aan de raciale structuren.

Frits van Gestel is gedragstherapeut in de gevangenis. In het verleden deed hij mee aan een programma waarin westerlingen bij Afrikaanse stammen werden gedropt. Hij vindt zelf dat hij respect heeft voor het primitieve leven in Afrika.

Marissa is het enige meisje met wie Salomé contact heeft in de gevangenis. Ze zit vol tatoeages, draagt haar haar in dikke cornrows (een soort vlechten van kroeshaar) en heeft een grote mond.

Paul en Salvatore zijn Salomé's racistische klasgenoten die haar pesten en aanvallen.

Taal en stijl

In *Confrontaties* overheersen de gedachtestromen van Salomé. Soms zijn ze beschrijvend, andere keren filosofisch. Er zijn scènes vol acties en dialogen met vaak grof taalgebruik. Gebeurtenissen of uitspraken uit het verleden lopen soms door het heden heen, vooral vanaf p. 217 als Salomé bij het huis van Paul staat. De herinneringen aan de aanval komen terug. Er volgt een waterval van ontsprekende zinnen, wat de stress, angst en woede van dat moment weergeeft.

De schrijfsters gebruikt vergelijkingen ('ogen als vishaken' p. 72), personificaties ('de printer kwam tot leven' p. 210), parallelie ('Ik wil harmonie. Ik wil weggijken van het water. Ik wil (...) ' p. 149), enumeratie (opsommingen: 'Geen onzin eromheen. Geen ruis. Geen taal of geluid of gevoel of duisternis, licht, donderregen, geen geld of liefde zelfs' p. 148) en alliteratie ('De vogels vallen vonkend naar beneden.' p. 152).

Over de auteur

Simone Atangana Bekono (1991) debuteerde in 2017 met *Hoe de eerste vonken zichtbaar waren*. De bundel bestaat uit een verzameling van gedichten en brieven. Onderwerpen als de positie van gekleurde mensen, de overheersing van blanken, racisme en de reacties daarop spelen een rol. Ook de aan kanker lijdende vader komt in de bundel voor.

In de media

Confrontaties stond op de shortlist van de Libris Literatuur Prijs 2021 en is genomineerd voor Beste Boek voor Jongeren. De pers reageerde overwegend positief. Miriam Piters was een andere mening toegedaan: 'Nergens wordt Salomé een geloofwaardige puber die voornamelijk met racisme worstelt. Dat zit hem in de incongruentie van haar gedachtes: ze kan zeer beschouwelijk zijn, maar nergens gaat ze echt de diepte in. Ze stipt veel aan, maar niets wordt echt onderzocht' (*tzum.info*, 21 oktober 2020).

Gerwin van der Werf vindt dat het een uitstekend boek is voor docenten Nederlands om 'met hernieuwde moed de ontleding te lijf te gaan' (*Trouw*, 7 november 2020).

Over het taalgebruik van Salomé schrijft Dieuwertje Mertens: 'De roman is heel vaardig en overtuigend geschreven, vanuit het perspectief van een jong meisje met dito taalgebruik en verheugde emoties' (*Het Parool*, 26 september 2020). Lies Schut oordeelt juist dat de straattaal die Salomé gebruikt 'ongeloofwaardig' overkomt, maar verder vindt ze het een

‘hallucinerende roman, die (...) als een vuistslag aankomt. *Confrontaties* is een knap en ontregelend debuut’ (*De Telegraaf*, 10 november 2020).

Koen Schouwenburg noemt het echte drama van de roman ‘het woelige innerlijke leven van Salomé: de krenkingen, de zorgen, de angsten, de teleurstelling en de woede. De verfijnde weergave van deze gevoelens maken het boek intens en indringend. Vloeiend schakelt Atangana Bekono tussen beschrijvingen van handelingen en introspectieve passages’ (*de Volkskrant*, 17 oktober 2020).

Maria Vlaar vindt ‘de stem van Salomé, haar intelligentie, haar onverzettelijkheid, haar pijn, haar verlangen, haar woede en ook haar schuldgevoel over wat ze heeft aangericht, overtuigend en prachtig getroffen’ (*De Standaard*, 2 januari 2021).

Voor wie meer wil weten

Boekgegevens:

Voor dit uittreksel is gebruikgemaakt van: Simone Atangana Bekono, *Confrontaties*. Lebowski Publishers, Amsterdam, 2020.